

26A:2

Av kommun antagen högre särtaxa ... (fall 2)

Sedan länsstyrelsen ålagt Perstorps kommun att sörja för att va-utbyggnad kom till stånd för bl.a. Björstorpsfastigheterna beslöt kommunfullmäktige den 25 oktober 1983 att utvidga verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen så att det omfattade även Björstorpsfastigheterna, att utta anläggningsavgift för vatten och avlopp för fastigheterna med 9 600 kronor per avloppstariffenhet samt att anvisa 1 100 000 kronor i 1984 års budget för utbyggnad av va-nätet i Björstorp innebärande anslutning till det tidigare befintliga va-nätet.

Ledningsarbetena för anslutning av Björstorpsfastigheterna påbörjades hösten 1983 och var färdiga i mars 1984. Förbindelsepunkter för vatten och avlopp hade då upprättats för fastigheterna. Samtliga fastighetsägare har erlagt anläggningsavgiften 9 600 kronor enligt fullmäktiges beslut. Beloppet fördelar sig med 3 940 kronor för renvatten och 5 760 kronor för avlopp. Avgiften är lika med då gällande taxa för "äldre bebyggelse".

Kommunfullmäktiges beslut den 25 oktober 1983 upphävdes sedermera efter kommunalbesvär.

Kommunfullmäktige har nu i beslut den 19 april 1989 fastställt en tilläggsavgift om 14 000 kronor per fastighet på grund av onormalt hög kostnad för anslutning. Det är om denna avgift det nu är tvist.

Björstorpsfastigheterna ligger 2,2 kilometer väster om Perstorps järnvägsstation som i sin tur ligger mitt i samhället. Avståndet är räknat från B 10 som ligger östligast av fastigheterna i en rad längs och omedelbart söder om riksväg 21 och järnvägen.

Vid utbyggnaden 1983–84 anlades följande ledningar från det inom centralorten befintliga va-nätet till Björstorpsområdet, vilket ledningar kan indelas i tre delsträckor.

Den första sträckan – A – går från anslutningen i det gamla nätet i stort sett söderut till en punkt omedelbart söder om järnvägen och riksvägen. Sträckans längd är 212 m. Där finns en renvattenledning om 160 mm och en spillvattenledning om 200 mm. Ledningarna har "tryckts" genom järnvägsbanken. Nästa sträcka – B – är 248 m lång och går rakt västerut söder om riksvägen och järnvägen till gränsen för B 10. Renvattenledningen övergår där till dimensionen 110 mm medan spillvattenledningens dimension är oförändrad. Den tredje sträckan – C – löper längs Björstorpsfastigheterna och något bortom

dem där en pumpstation är anlagd. Sträckans längd är 365 m. Renvattenledningen på den här sträckan har dimensionen 63 mm, spillvattnet avleds i en 225 mm ledning med fall åt väster till pumpstationen varifrån vattnet går tillbaka i en 100 mm tryckavloppsledning till självfallsledningen i sträcka B. Dessutom finns en dagvattenledning som i sin östra hälft har en diameter om 225 mm och i sin västra hälft 300 mm. Från den punkt där sträckan A ansluter till sträckan B går ren- och spillvattenledningar ca 100 m rakt österut till fastigheten L 1:88.

Kommunen har angett utbyggnadskostnaden för sträckan A till 303 000 kronor, sträckan B till 147 000 kronor och sträckan C till 430 000 kronor. Enligt kommunen skall fastighetsägarna delta i kostnaderna för sträckorna A och B, tillhopa 450 000 kronor per fastighet, vilket belopp är mindre än en tredjedel av den verkliga kostnaden per fastighet för dessa två sträckor.

S.L. och åtta medparter, alla ägare till fastigheter i Björstorp, yrkade att Varnämnden fastställer att de inte är skyldiga att erlägga tilläggsavgifter om 14 000 kronor.

Grunden för yrkandet är i första hand att de redan erlagt anläggningsavgift med 9 600 kronor enligt kommunfullmäktiges beslut den 25 oktober 1983 och att det inte är lagligen möjligt att i efterhand ta ut en ytterligare avgift för samma ändamål. Alternativt är grunden att kostnaden för att ansluta deras fastigheter inte är högre än för andra motsvarande fastigheter inom kommunen. I vart fall skall i kostnadsunderlaget inte medräknas sträckan A eftersom ledningarna där försörjer även L 1:88, för vilken erlagts endast normal anläggningsavgift, och kan komma att försörja även ytterligare fastigheter.

Kommunen bestred yrkandet på följande grunder: Kommunfullmäktiges beslut den 25 oktober 1983 att utta en anläggningsavgift om 9 600 kronor är upphävt av kammarrätten. Det har alltså tidigare inte funnits någon för Björstorpsfastigheterna gällande taxa. Kommunen är därför inte bara oförhindrad utan även skyldig att fatta ett nytt beslut om anläggningsavgiften. – Skälet för att ta ut en tilläggsavgift av fastighetsägarna är det långa avståndet mellan fastigheterna och det sedan tidigare anlagda va-nätet. Detta har medfört höga kostnader för utbyggnaden, vilka kostnader inte i sin helhet bör belasta det övriga va-kollektivet.

Va-nämnden yttrade:

Va-nämnden har hållit förhandling i målet och härvid i erforderlig utsträckning besett området för ledningsdragningen och andra jämförbara delar av verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning.

Det lagrum i va-lagen som är aktuellt i målet är 26 §. Lagrummet lyder: Avgiftsskyldighet skall fördelas mellan fastigheterna efter skälig och rättvis grund. 26 § i den nu gällande va-lagen skall jämföras med 15 § i den tidigare gällande 1955 års va-lag vilket lagrum reglerade avgiftsfördelningen. Huvudregeln var där att kostnaderna för en allmän va-anläggning skulle slås ut på samtliga fastigheter i förhållande till deras nytta av anläggningen, alltså med bortseende från kostnaden i det särskilda fallet att ansluta fastigheten. Denna regel har betecknats som "den sociala kostnadsfördelningsregeln" i motsats till "den privaträttsliga kostnadsfördelningsregeln" enligt vilken fördelningen sker efter vad anslutningen av varje fastighet för sig kan beräknas kosta huvudmannen. I sin kommentar till 1955 års lag säger Körlof (Vattenförsörjning och avlopp s. 79) att enligt den sociala regeln så får en fastighet som ligger strax intill vattenverket betala i princip samma vattenavgift som en fastighet för vilken transportsträckan i ledningarna är mera betydande.

Från huvudregeln stadgades i 15 § andra stycket 1955 års lag följande undantag: Där på grund av bebyggelsens lokalisering, terrängförhållandena eller andra omständigheter kostnaden för anslutning till anläggningen av viss eller vissa fastigheter är avsevärt högre eller lägre än för övriga fastigheter må avgifterna anpassas med hänsyn härtill. I undantagsfall kunde alltså nyttoprincipen åsidosättas. Körlof (s. 80) anger som exempel på avgiftsdifferentiering att byggnader förläggs på sådant avstånd från annan bebyggelse att kostnaderna för ledningar avsevärt ökas.

1964 års va-utredning föreslog att avgiftsskyldigheten skulle fördelas mellan fastigheterna "efter skälig och rättvis grund". Föredragande departementschefen delade utredningens uppfattning att fördelningsreglerna kunde göras mindre omfattande i en ny va-lag och anförde att fördelningen efter skälig och rättvis grund syntes så pass vidsträckt att den i och för sig innefattade bl.a. den speciella fördelningsregeln i 15 § andra stycket 1955 års va-lag.

Högsta domstolen har i sin dom den 25 maj 1981, DT 24 (NJA 1981 s. 640) anfört att 26 § va-lagen bör tolkas så att va-avgift i princip skall bestämmas med hänsyn till den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen och med bortseende från huvudmannens individuella kostnader för fastigheten i fråga. Domstolen säger vidare att kravet på skälig och rättvis fördelning måste anses innebära att nyttoprincipen kan och skall frångås när det

beträffande viss fastighet föreligger sådana särförhållanden i fråga om dess beskaffenhet och läge eller förhållanden i övrigt som är ägnade att relativt sett avsevärt fördyra eller förbilliga va-försörjningen till fastigheten.

Det är självfallet så att kostnaden för att förse fastigheter med va varierar inbördes beroende på exempelvis fastighetens läge i förhållande till kommunens anläggning eller med hänsyn till terrängförhållandena där fastigheten ligger. En särtaxa kan dock inte antas så fort kostnaderna inom ett visst område avviker från normalkostnaden i kommunen. Man måste godta variationer inom rimliga gränser vilket ju också va-lagens sociala kostnadsfördelningsregel föreskriver. Endast om en *avsevärd* kostnadsskillnad föreligger skall nyttoprincipen frångås. Det skall alltså vara fråga om ett rent undantagsfall.

Kommunen har i det här fallet gjort gällande att enbart längden av ledningarna från det tidigare lagda va-nätet fram till den närmaste av fastigheterna (sträckorna A och B) motiverar en förhöjd anläggningsavgift. Det har inte påståtts att markens beskaffenhet, terrängförhållandena som sådana eller andra omständigheter fördyrat anläggningen. Frågan är då om endast det förhållandet att ledningarna har en viss längd utan att det samtidigt förelegat några kostnadsfördyrande svårigheter att anlägga ledningarna ger kommunen rätt att utta en högre avgift.

Det bör först undersökas om det inom centralorten finns någon bebyggelse som med hänsyn till sitt läge motsvarar Björstorpsfastigheterna och – i förekommande fall – vilken avgift som påförts där. Ett studium av verksamhetsområdets utbredning inom centralorten som den framgår av översiktsplanen, aktbilagan 58, ger vid handen att en bebyggelse liknande den i Björstorp finns längs riksvägen och järnvägen rakt österut från järnvägsstationen och på ungefär samma avstånd från stationen som Björstorpsfastigheterna. Området kallas Övre Bosarp. Det bebyggdes på 30- och 40-talen och betjänades ursprungligen av en enskild va-anläggning. Det är upplyst att fastigheterna togs in i kommunens verksamhetsområde i början av 70-talet och att endast taxeenlig avgift påfördes dem.

Även om Bosarpsfastigheternas läge i förhållande till centrum liknar det som gäller för Björstorpsfastigheterna kan inte enbart detta förhållande tas till intäkt för att fastigheterna skulle behandlas lika också ur avgiftssynpunkt. Den avgörande skillnaden föreligger nämligen att bebyggelsen i Övre Bosarp i stort sett direkt ansluter till övrig bebyggelse i centralorten utan några längre matarledningarna medan Björstorpsfastigheterna ligger mer för sig utan närmare anknytning till övrig bostadsbebyggelse. Den omständigheten att Bosarpsfastigheterna

påförts endast normal anläggningsavgift hindrar därför i och för sig inte kommunen att utta en högre avgift för fastigheterna i Björstorp.

Ledningarna på sträckorna B och C försörjer nu uteslutande Björstorpsfastigheterna. Till ledningarna på sträckan A är även L 1:88 ansluten. Endast normal anläggningsavgift har påförts den fastigheten vilket kan tolkas så att kostnaden för enbart sträckan A inte är tillräcklig för att motivera ett högre avgiftsuttag.

Det kan med fog ifrågasättas om kostnaden för sträckan A skall medräknas i underlaget för avgiftshöjningen för Björstorpsfastigheterna. Dels är alltså en ytterligare fastighet ansluten dit, dels kan det – trots vad kommunen uppgett – inte uteslutas att ytterligare fastigheter kan komma att anslutas till ledningarna på den sträckan. Vad gäller renvattenledningen har kommunen själv antytt lämpligheten av en utbyggnad österut för att få rundmatning av vattnet. Det kan också konstateras att ledningsdimensionerna på sträckan A både beträffande ren- och spillvattenledningarna är tillräckliga för ytterligare bebyggelse. Detta sammantaget gör att sträckan A inte bör medtas i underlaget för Björstorpsfastigheterna annat än som en del i normal kostnad för utbyggnaden.

Återstår så kostnaden för ledningsdragningen inom sträckan B. Längden av denna sträcka är uppgiven till 248 m. Kostnaden härför kan inte motivera en avgiftshöjning.

Under hänvisning till det anförda finner Va-nämnden att kommunen inte visat att anslutningen av Björstorpsfastigheterna varit avsevärt dyrare än vad gäller övriga fastigheter inom va-kollektivet. Sökandenas talan skall därför bifallas.

Va-nämnden fastställde att sökandena inte är skyldiga att betala tilläggsavgiften om 14 000 kronor per fastighet.

Beslut: 1990-02-16, BVa 9

Mål nr: Va 458/89

Kommunen överklagade beslutet och yrkade att Vattenöverdomstolen skulle ogilla S.L:s och medparter talan.

S.L. och medparter bestred ändring.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens avgörande.

Beslut: 1991-12-13, DTVa 18/91

Mål: TVa 316/90

Perstorps kommun klagade vidare och yrkade att Högsta domstolen skulle ogilla S.L:s och medparter talan.

S.L. och medparter bestred ändring.

Högsta domstolen yttrade:

Enligt 26 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen) skall avgiftsskyldighet som avses i lagen fördelas mellan fastigheterna inom allmän va-anläggnings verksamhetsområde efter skälig och rättvis grund. Av rättsfallet NJA 1981 s. 640 I framgår att bestämmelsen bör tolkas så att va-avgift i princip skall bestämmas med hänsyn till den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen och med bortseende från huvudmannens individuella kostnader för fastigheten i fråga. Enligt vad Högsta domstolen uttalade i det rättsfallet måste emellertid kravet på skälig och rättvis fördelning anses innebära att nyttoprincipen kan och skall frångås när det beträffande en viss fastighet föreligger sådana särförhållanden i fråga om dess beskaffenhet och läge eller förhållandena i övrigt som är ägnade att relativt sett avsevärt fördyra eller förbilliga va-försörjningen till fastigheten.

Kostnaden för att ansluta Björstorpsfastigheterna till kommunens va-nät budgeterades år 1983 till 1,1 milj kronor. Den faktiska kostnaden för anslutningen har uppgått till 303 000 kronor för ledningssträckan A, 147 000 kronor för ledningssträckan B och 430 000 kronor för ledningssträckan C. Den tilläggsavgift om 14 000 kronor – utöver gällande anslutningsavgift på 9 600 kronor – som kommunen år 1989 beslutat för Björstorpsfastigheterna har motiverats med den höga kostnaden, 450 000 kronor, för att bygga ut ledningssträckorna A och B. Kostnaden har enligt kommunen berott på det långa avståndet mellan fastigheterna och det befintliga va-nätet inom kommunen.

Frågan huruvida en tilläggsavgift borde tas ut för Björstorpsfastigheterna har efter kommunalbesvär prövats av Kammarrätten i Göteborg. I dom den 5 juni 1984 fann kammarrätten – där kommunfullmäktige tillstyrkte bifall till besvären – att fullmäktiges beslut den 25 oktober 1983 att endast tillämpa normaltaxan på 9 600 kronor framstod som stridande mot bestämmelsen i 26 § va-lagen. Kammarrätten hänvisade därvid till den höga beräknade anläggningskostnaden, 1,1 milj kronor. Fullmäktiges beslut upphävdes därför. I dom den 18 oktober 1988 fann kammarrätten att kommunfullmäktiges beslut den 22 april 1987 att ta ut en tilläggsavgift på 960 kronor inte kunde anses medföra att det tidigare upphävda beslutet ändrats på ett sådant sätt att det ej stred mot bestämmelsen i 26 § om avgiftsskyldighetens fördelning efter skälig och rättvis grund. Även det nya beslutet upphävdes därför.

Bestämmelsen i 26 § va-lagen ger uttryck för den likställighetsprincip som är grundläggande för kommunal verksamhet och som brukar anses innebära att särbehandling inte är tillåten annat än på objektiva grunder (se t.ex. Lindquist, Kommunala befogenheter, 3 uppl s. 43 f och Paulsson – Riberdahl, Den kommunala självstyrelsen och lagen, s. 89 f). Den berörda bestämmelsen måste tolkas med utgångspunkt i det försteg för nyttoprincipen som följer av vad Högsta domstolen har uttalat i 1981 års rättsfall och som återgår på förarbetena till va-lagstiftningen. Bestämmelsen är emellertid allmänt hållet och måste i vissa lägen anses ge utrymme för olika bedömningar när det gäller frågan huruvida särförhållanden beträffande viss eller vissa fastigheter lämpligen bör ge upphov till särskild anläggningstaxa eller ej, utan att någondera bedömningen kan anses lagstridig.

Den bedömning som kammarrätten gjort grundade sig på att anläggningskostnaden för Björstorpsfastigheterna hade beräknats till 1,1 milj kronor. I förevarande mål är utgångspunkten att den kostnad för anläggningen av ledningssträckorna A och B som föranlett tilläggsavgiften på 14 000 kronor uppgått till 450 000 kronor. En väsentlig fråga i detta mål, som inte togs upp av kammarrätten, är vidare om kostnaden för ledningssträckan A över huvud taget bör räknas med i underlaget för en avgiftshöjning.

Den utredning som förebragts i detta mål ger inte belägg för att det inom en överskådlig framtid kan bli aktuellt att ansluta fler fastigheter till ledningssträckan A än dem som redan är anslutna dit. Inte heller den omständigheten att någon tilläggsavgift inte tagits ut av en viss fastighet – L 1:88 – som också är ansluten till denna sträcka medför att man i detta sammanhang bör bortse från kostnaden för den sträckan.

Kostnaden för ledningssträckorna A och B uppgår, utslaget på varje Björstorpsfastighet, till 50 000 kronor. Denna kostnad, som är en följd av det långa avståndet till dessa fastigheter, måste anses så avsevärt ha fördyrat vaförsörjningen till fastigheterna att den beslutade tilläggsavgiften inte strider mot 26 § va-lagen.

Det förhållandet att S.L. och medparter redan har erlagt anläggningsavgift med 9 600 kronor enligt kommunalfullmäktiges beslut den 25 oktober 1983 innebär inte något hinder för kommunen att ta ut den aktuella tilläggsavgiften, med hänsyn till att fullmäktigebeslutet sedermera upphävdes.

På grund av det anförda skall S.L:s och medparter talan lämnas utan bifall.

En ledamot, med vilken en annan instämde, var av skiljaktig mening och anförde: "Jag instämmer i majoritetens mening t.o.m. femte stycket.

Den del av investeringen som gäller avsnitt B är exklusivt hänförlig till Björstorpsfastigheterna och skall alltså räknas in i underlaget för en eventuell tilläggsavgift. Beloppet, 147 000 kr, är dock så litet att det ej ensamt ger grund att frånga gällande taxa.

Investeringskostnaderna för avsnitt A är också hänförliga till Björstorpsfastigheterna. Genom att ledningarna givits dimensioner större än som fordras för dessa fastigheters behov finns dock möjligheten att ytterligare fastigheter kopplas in i framtiden och drar nytta av investeringen. Vid sådant förhållande finner jag vid prövningen av frågan om tilläggsavgift kostnaderna för avsnitt A skäligen ej böra belasta Björstorpsfastigheterna.

Med hänsyn till det anförda fastställer jag Vattenöverdomstolens domslut."

Med ändring av Vattenöverdomstolens dom lämnade Högsta domstolen S.L:s och medparters talan utan bifall.

Dom: 1993-12-06, DT 728

Mål nr: T 230/92